

Tré ársins 2007

Það er lindifura í Mörkinni í Hallormsstað, 13,20 m há og 50 cm í þvermál. Tilkynnt var um valið 18. ágúst sl. í viðurvist fulltrúa og gesta á aðalfundi Skógræktarfélags Íslands. Þetta tré er vaxið upp af fræi, þar sem það stendur, en ekki gróðursett sem planta úr gróðrarstöð. Christian Flensburg segir söguna af þessu í skýrslu sinni fyrir árið 1906 í *Íslands Skovsag VII* (Sjá www.islands-skovsag.net):

„Vorið 1906 var sáð í útjörð hér í Mörkinni 25 kg* fræs af Pinus cembra sibirica, einnig gjöf frá Skógræskrifstofunni í Kaupmannahöfn [fræverslun Johannes Rafn – þýð.]. Helmingnum var sáð í fernhyrnta reiti í dálitinn blett í kjarrinu, sem var vaxið upp vestan við græðireitinn. Afganginum af fræinu var sáð í rjóður í kjarrskóginum.“

Árangur af sáningunni lét lengi standa á sér. Talið er víst, að hagamýs hafi étið mest af fræinu, enda lostæti fyrir mýsnar**. En eftir nokkur ár fór ein og ein lítil furuplanta að birtast hér og þar í Mörkinni og uxu svo smátt og smátt upp, en ákaflega mistórar. Þegar farið var að stækka græðireitinn eftir 1940, voru á þeim svæðum litlar lindifuruplöntur á stangli. Páll Guttormsson, verkstjóri í gróðrarstöðinni, stakk þær upp og gróðursetti á tveimur stöðum í litlar þyrpingar, og eru þær nú dálítið sýnishorn af því, hvernig lindifuruskógur mun líta út hér. Sumar-

---

* Í 1 kg af lindifurufræi eru 4 þúsund frækorn, en til sam-
anburðar má nefna, að í 1 kg af sitkagrenifræi eru 350
þúsund frækorn og í 1 kg af raudgrenifræi eru 200 þús-
und frækorn.

** Lindifurufræ er það, sem kallad er „sofandi“, sem þýð-
ir, að það þarf að liggja a.m.k. einn vetur úti á jörðinni,
áður en það „vaknar“, þ.e. spirar, og er það því óvarið fyr-
ir músum. Fyrir því þurftum við að verja það tryggilega
fyrir músum, þegar við sáðum lindifuru í gróðrarstöð.

íð 1955 var verið að stækka Efstareitinn svonefnda og voru þá fyrir þar nokkrar lindifurur, ein þeirra um 3ja m há. Voru þær fluttar í röð gegnt bústaðnum í Mörkinni, og hafa dafnað ljómandi vel. Mynd var tekin af athöfninni, þegar stóra furan var flutt, og er hún birt ásamt frásögn í Ársriti 1988, bls. 102.

Síðast voru svona lítil lindifurutré stungin upp og flutt til, þegar verið var að ryðja fyrir græðireitnum, sem nefndur var „Sibería“, 1957 og standa þau nú vestan við Síberíu.

Það var fyrst 1995, að lindifururnar í Mörkinni voru taldar nákvæmlega. Þær reyndust 87 talsins. Einhvern tíma eftir 1970 fóru að sjást agnarsmá-
ar lindifuruplöntur hér og þar í Mörkinni. Þá voru upphaflegu trén farin að bera köngla, mig minnir það gæti hafa verið fyrst á einstaka tré um eða eftir 1960. Þau urðu brátt fleiri og fleiri, og nú bera flest þeirra köngla.

Við töldum líka 1995 allar sjáanlegar smáplöntur af 2. kynslóð. Reyndust þær 90 talsins. Nú, 12 árum seinna, hefir tala þeirra margfaldast. Þannig gæti í framtíðinni orðið í Mörkinni gisinn lindifuruskógur.

Lindifura annars staðar

Flensburg lét gróðursetja lindifurur á Þingvöllum og á Grund í Eyjafirði, væntanlega af sama kvæmi og á Hallormsstað. Þær hafa dafnað ágætlega. Þannig er komin 100 ára reynsla af þessari trjátegund í þremur landshlutum með ólíku veðurfari, en reyndar fjarri sjó á öllum stöðum. Engin skorkvikindi eða skaðasveppar hafa hrjád þær. Má það teljast öruggt merki um, að tegundin eigi hér góða framtíð. Enda virðist nú loks að vakna áhugi hjá skógræktarmönnum um að fara að rækta hana í nokkrum mæli. Mál til komið. Nánar um það seinna. Og við höfum nær alveg vanrækt að nota lindifuruna í garða.

TIL HÆGRI: Tré ársins 2007 er lindifura í Trjásafninu í Mörkinni á Hallormsstað. Mynd: Þröstur Eysteinnsson

Höfundur Sigurður Blöndal

Á Adalfundi Skógræktarfélagss Íslands í ágúst sl. var sérstök athöfn í Mörkinni þegar Tré ársins var útnefnt. Ad þessu sinni var það Skógrækt ríkisins, eigandi lindifurunnar og fulltrúar stofnunarinnar, sem veittu viðurkenninguinni móttöku. F.v.: Jón Loftsson, skógræktarstjóri, Þór Þorfinnsson skógarvörður og Magnús Jóhannesson þáverandi formaður Skógræktarfélagss Íslands. Mynd: BJ

Líklega hefir mest verið gróðursett af henni á Hallormsstað, alls 11 kvæmi, nokkuð vel dreifð frá hinum geysivíðlendu heimkynnum hennar. Vekja nú margir þessara teiga athygli og aðdáun skógargesta. Hæsta tréð í Mörkinni er nú 15,10 m.

Uppruni fyrstu fræsendingarinnar

Hákon Bjarnason sagði okkur, að Johannes Rafn hefði fengið þetta fræ frá borginni Omsk í Vestur-Síberíu, og hefði danskur apótekari, sem þar starfaði, útvegað fræið.

Við Þórarinn Benedikz komum í náttúrulegan lindifuruskóg í Altaifjöllum haustið 1979. Þar sem við komum, myndar lindifuran skógarmörkin til fjalla, líkt og systir hennar í Alpafjöllum.

Mér er afar minnisstætt, þegar við komum í þennan skóg, að mér fannst ég þekkja svipinn á trjánum frá trjánum í Mörkinni á Hallormsstað. Ég lýsti þeirri sýn lítillga í frásögn af ferðinni þangað í Ársritinu 1980.

Ég skal ekki fara hér út í lýsingu á heimkynnum lindifurunnar, en geta þess samt, að hún þekur gífurlegt landsvæði, alls um 40 milljónir hektara, frá Úralfjöllum til Mongólíu. Og kjörsvæðið er í Sajanfjöllum, norðaustan við Altaifjöll, og við Teleskojevatan í Altaifjöllum, þar sem lindifuran nær 35 m hæð og allt að 1,5 m í þvermál. Og þó merkilegt megi virðast, er örlítið af henni á Kólaskaga í norðvestur Rússlandi.

Í Alpafjöllum

Í Alpafjöllum vex annað afbrigði lindifurunnar. Þar myndar hún skógarmörkin ásamt evrópulerki. Tvö kvæmi af Alpafuruni eru á Hallormsstað og þrífast þau ágætlega. Ég sá Alpakvæmi af henni í skóginum í Breivík, Beiðni í N-Hálogalandi í Noregi. Var sá teigur afar fallegur. (sjá Ársrit 1989, bls. 65).

Nafngiftir á latínu

Á latínu hefir nafnið verið dálítið á reiki. Flensburg nefnir tegundina *Pinus cembra sibirica* í frásögninni 1906. Lengi var hún kölluð *Pinus cembra* L. bæði frá Síberíu og úr Alpafjöllum manna á meðal í skógræktinni. Í fræskrá 1933–1992, eftir Baldur Þorsteinsson, er greinilega skilið þarna á milli. Fræ úr Alpafjöllum er þar allt nefnt *Pinus cembra*. Þaðan bárust fræsýni 1959–1991. Allt fræ sem berst frá Sovétríkjunum, Finnlandi og Noregi (þar sem mikið var gróðursett af henni í Troms) er nefnt *Pinus sibirica*.

Í hinu frábæra heimildarriti „*Geographic Distribution of the Pines of the World*“ eftir Critchfield og Little (Miscellaneous Publication 991, USDA Forest service 1966) eru tegundirnar tvær og útbreiðslukort af þeim hvorri í sínu lagi: *Pinus cembra* L. og *Pinus sibirica* Du Tour.

Nafngift á íslensku

Viðarheitið lindifura er nefnt í kaflanum um rekavið í Ferðabók Eggert Ólafssonar og Bjarna Pálssonar á bls. 299 í fyrri bindi útgáfu Arnar og Örlygs. Þar er lýsingin svohljóðandi:

„Lindifura er mjúkur, seigur, léttur og fallegur viður. Líkist hann linditré, en sú viðartegund hefir verið kunn Íslendingum til forna. Má ráða það af nafni þessa viðar og einnig því, að bæði Íslendingar og aðrar norrænar þjóðir gerðu af henni „skjöldu“.“

Hákon Bjarnason ákvað að nota þetta rammíslenska heiti yfir *Pinus sibirica*, m.a. af því, að ætla varð, að hin rekna lindifura væru komin frá Síberíu, þar sem hin lifandi trjátegund vex. Var þetta heiti löngu síðar viðurkennt af hinni óopinberu trjánafnanefnd (sjá Ársrit 1989, bls. 125). Á Melrakkaslétu þekktu menn þessa tegund rekaviðar, og var mér einu sinni sýnd spýta af lindifuru, líklega kringum 1960.

„Gott átt þú hrísla á grænum bala“. Kór skógræktarfólks tók lagið fyrir lindifuruna. Myndir: BJ

Það var smá súldarvottur við athöfnina og leitudu fundarmenn skjóls undir víðfedmri krónu lindifurunnar.

Fræsendingar til Íslands og fræöflun í Mörkinni á Hallormsstað

Fyrsta sendingin frá Sovétríkjunum kom 1956, og til 1988 (sbr. Fræskrá) höfðu komið alls 188 kg. Fyrsta fræið af trjánum í Mörkinni er skráð 1973 í Fræskrá og síðast 1989, alls 73,7 kg. Þórarinn Benedikz upplýsir, að haustið 2005 hafi safnast 66 kg.

Ræktun á Íslandi almennt

Ég hefi ekki á þessari stundu upplýsingar um, hve mikið af þessu fræi hefir skilað plöntum til ræktunar. Það er því miður sorglega lítið, að ég hygg. Í hinu ágæta yfirliti Jóns Geirs Péturssonar „Skógræktaröldin“ í Skógræktarritinu 1999, 2. tbl., er lindifura ekki meðal 11 tegunda sem mest voru gróðursettar til og með 1999.

Á Hallormsstað voru rúmar 13 þúsund lindifuruplöntur gróðursettar 1960–1975. Eftir 1992 hafa verið gróðursettar tæplega 3.400 plöntur þar.

Að frumkvæði Helga Gíslasonar, framkvæmdastjóra Héraðsskóga, var farið að gróðursetja lindifuru á vegum verkefnisins frá og með 1996. Nú hefir hún verið gróðursett á 53 jörðum innan Héraðsskóga og Austurlandsskóga. Alls 4 kvæmi (mest

Börkur lindifurunnar.

úr Mörkinni). Alls 67.417 plöntur. Jóhann Þórhalls-son verkefnisstjóri segir mér, að almennt sé útlitið gott með lindifuruna á þessum stöðum. Sérstaklega verður nú fróðlegt að sjá, hvernig lindifuran spjarar sig hjá Austurlandsskögum, sem eru í strandbyggðunum.